

želja dozorela. Zaprošil je škofa za odhod v misijone.

Tik pred odhodom v Ameriko je izšla knjižica *Od počevanja in posnemanja Matere božje*, ki bi jo lahko imenovali prve slovenske šmarnice, leta 1832 pa Liguorijevo *Obiskovanje Jezusa Kristusa v presvetem Rešnjem telesu in pozdravljenje Marije, prečiste Device*. V tej knjižici z molitvenim dodatkom iz Dušne paše je podpisan še kot kaplan v Metliki.

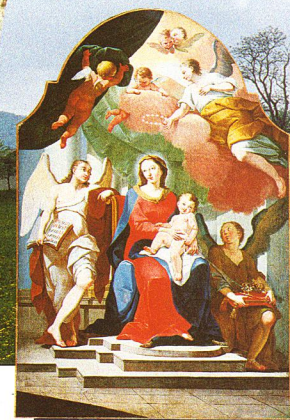
Da bi si pridobil novih sodelavcev in denarnih sredstev, se je leta 1836/37 odpravil na obisk v Evropo. Že leto pred tem se mu je v misijonih pridružil izkušeni župnik in sadjar Franc Pirc, po rodu iz Kamnika. Čeprav je bil že v petdesetem letu, so ga navdušila Baragova misijonska pisma, ki jih je prevedel v slovenščino višnjegorski župnik Janez Cigler. Njihov prvi del z naslovom *Bratovšina sv. Leopolda* je izšel leta 1833, drugi leta 1837.

V Ljubljano je Baraga prišel 6. aprila 1837. S seboj je prinesel zaboj z etnografsko zbirko, svoje darilo Deželnemu muzeju. V nekajdnevem bivanju v Ljubljani je poskrbel za izdajo svoje knjige *Premišljevanje štirih poslednjih reči* in knjige nekdanjega novomeškega kanonika Hofmana *Pripomočnik sveti rožnikranc Bogu in Marii dopadljivo moliti*, za katero je napisal *Predgovor*. Ko se je vračal v Ameriko, se mu je pridružila sestra Antonija. S seboj sta nesla prvih 14 Langusovih slik (pozneje jih je Amalija priskrbela še več).

Leta 1853 je bil Baraga posvečen za škofa s sedežem v Sault Ste. Marie. Za svojo škofijo je potreboval novih duhovnikov in denarno podporo, zato je ponovno obiskal Evropo. V Ljubljano je prispel 27. januarja 1854. 1. februarja je maševal v Dobrniču in se, kakor je sam zapisal v svoj dnevnik, "z molitvijo ob krstnem kamnu zahvalil za neskončno veliko milost svojega krsta".

Tudi kot misijonar v Ameriki Baraga ni pozabil na Slovence. Izdal je še tri slovenske nabožne knjige: *Premišljevanje štirih poslednjih reči* (1837), *Zlate jabelka* (1844) in *Nebeške rože* (1846). Leta 1837 je izšla tudi slovenska priredba Baragove nemške knjige *Popis navad in zadržanja Indijanov Polnočne Amerike* s sliko deklice Pokahontas na naslovni strani. Leta 1843 pa je Blasnikova tiskarna natisnila knjigo v očipvejščini *Gete Didadjimowin* (Zgodbe Jezusovega življenja).

Ob dvestoletnici Baragovega rojstva je izšla v Ljubljani knjiga *Krščanski nauk za Indijance* (1997). To je do zdaj edini prevod Baragovih indijanskih del v kak evropski jezik. Zanj je poskrbel salezijanski duhovnik Karel Ceglar, ki je v Ameriki raziskoval Baragovo življenje, svojo bogato zbirko pa zapustil Slovenskemu verskemu muzeju v Stični.

JANEZ VAJKARD VALVASOR

Janez Vajkard Valvasor, baron, polihistor, se je rodil 27. maja 1641 v Ljubljani v plemiški družini, izvirajoči iz Italije.

Po vojaški službi in študijskih potovanjih po Evropi, severni Afriki in slovanskih deželah se je ukvarjal z matematiko, kartografijo, etnografijo, zgodovino in umetnostjo. Leta 1678 je na svojem gradu Bogenšperk pri Litiji ustanovil bakroreznico in tiskarno ter izdal več knjig, med drugimi topografiji Kranjske in Koroške. Zahvaljujoč razpravi o Cerkniskem jezeru je bil 14. decembra 1687 izvoljen za člana angleške kraljeve družbe Royal Society.

1689. leta je v Nürnbergu izdal svoje življenjsko delo *Slava vojvodine Kranjske* (Die Ehre des Herzogthums Krain, 4 knjige, 3532 strani). Valvasor posreduje v tej bogato ilustrirani publikaciji deskriptivno sliko prirode in njenih znamenitosti, topografijo, politično in cerkveno ureditev, zgodovino, govori o jeziku in pisateljih, posebno pomembna pa je njegova etnografska slika življenja. Svoje delo je zelo razločno postavil v nasprotje s prevladujočimi vrednotami, kot so imetje, obilje in bogastvo - za Slavo, s katero je do kraja izkazal izrazit lokalni patriotizem, je zastavil celo premoženje: za plačilo stroškov zanjo je moral prodati vse svoje imetje, skupaj z zbirkami starin in bogato knjižnico, izjemno po obsegu in vsebini (1690 jo je kupil zagrebški škof).

Umrj je obubožan 19. septembra 1693 v Krškem.

JURIJ VEGA

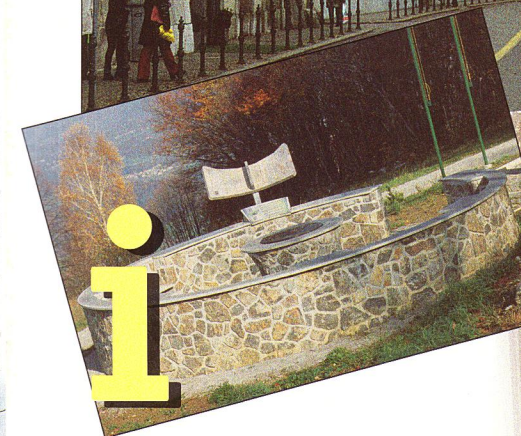
Rodil se je 23. marca 1754 pri Vehovcu v Zagorici. Do nje se pride po eni od "Vegovih poti", ki vodijo iz Moravc, Dola, Senožeti ali Geossa. Od Geometričnega središča Slovenije pri Vačah do Jurijeve rojstne vasi je približno 10 km, od Ljubljane do Zagorice pa okoli 20 km.

Najpozneje leta 1767, ko mu je bilo trinajst let, je Vega zapustil moravsko faro in odšel v ljubljanske mestne šole. Po končani srednji jezuitski šoli se je vpisal v licej, kjer ga je gmotno podpiral njegov profesor matematike Josip Maffei in ga obenem tudi navdušil za študij matematike.

Z enaindvajsetim letom je postal cesarsko kraljevi navigacijski inženir. Njegova je bila zamisel, da bi v Ljubljani prekopali hrib med grajskim gričem in Golovcem in zgradili prekop, po katerem bi lahko voda odtekla skozi mesto. Izkop prekopa so zaupali Gabrijelu Gruberju, eni najbolj izobraženi in ustvarjalni osebnosti, kar jih je v drugi polovici 18. stoletja delovalo v Ljubljani.

Življenjska pot je Jurija Vego vodila od pastirja do barona, od vojaka do podpolkovnika, od učitelja matematike do znanstvenika. V svetovno zgodovino znanosti se je zapisal z logaritmi. Najznamenitejši je veliki dvojezični desetdecimalni logaritmovnik v latinskem in nemškem jeziku *Thesaurus logarithmorum completus* iz leta 1794. Vega ga je dokončal na bojišču v Gornjem Porenju. Z matematiko pa je Vega vstopal tudi v balistiko, mehaniko, astronomijo, meteorologijo in geodezijo.

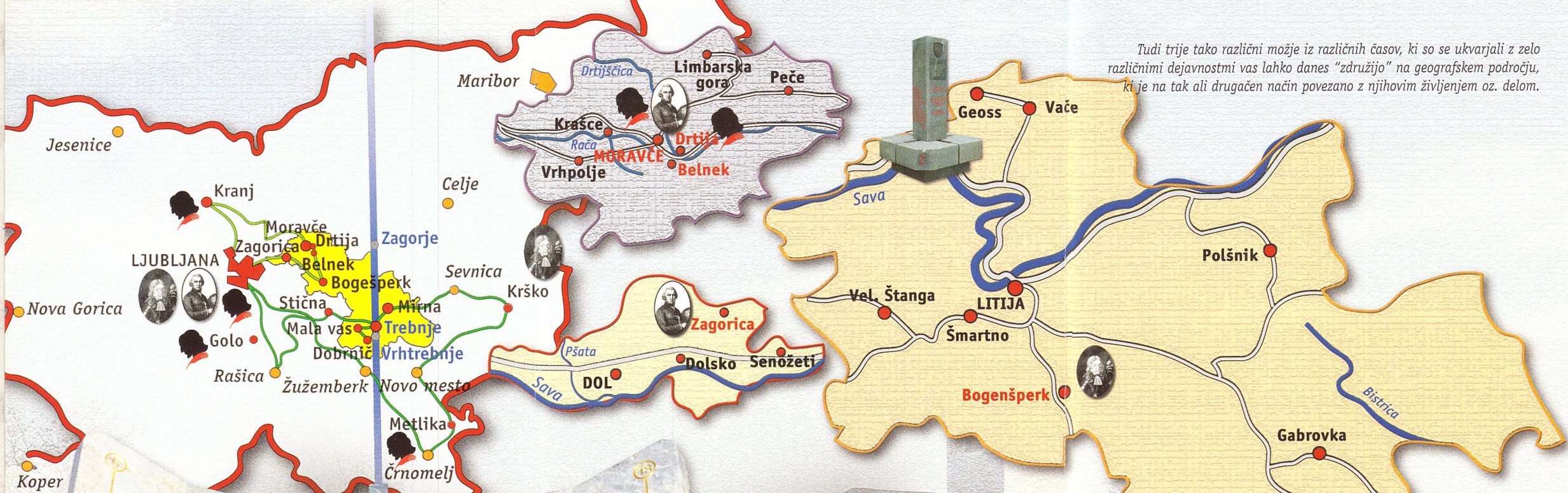
17. septembra 1802 so Jurija Vego na Dunaju pogrešili - 26. septembra pa so ga našli v turvega v Donavi pri Nussdorfu.

Turistično informacijski center Trebnje

Baragov trg 1, 8210 Trebnje
odprto: od ponedeljka do petka: od 9.00 do 15.00
sobota: od 13. do 15. ure, nedelje in prazniki zaprto
tel.: +386 7 304 47 17, fax: +386 7 348 11 31
e-pošta: tictrebnje@volja.net
<http://www.trebnje.si>

Tudi trije tako različni može iz različnih časov, ki so se ukvarjali z zelo različnimi dejavnostmi vas lahko danes "združijo" na geografskem področju, ki je na tak ali drugačen način povezano z njihovim življenjem oz. delom.

BARAGA NA SLOVENSKEM

Kdo je bil Friderik Baraga?

Po izobrazbi jurist, po poklicu duhovnik, misijonar in škof, s svojimi slovenskimi molitveniki, predvsem *Dušna paša*, spodbujevalec srčne pobožnosti med Slovenci, z natisom *Katekizma* in drugih verskih knjig v otavskem in očipvejskem jeziku začetnik njihovega pismenstva, z izdajo očipvejske slovnice in slovarja priznan jezikoslovec, s svojo etnografsko zbirko, podarjeno *Deželnemu muzeju* v Ljubljani, in s svojo monografijo o severnoameriških Indijancih, prevedeno v slovenščino, začetnik tuje etnologije na Slovenskem, s svojo apostolsko gorečnostjo eden največjih misijonarjev 19. stoletja, s svojim Bogu posvečenim življenjem in ljubeznijo do preprostih vernikov naš svetniški kandidat.

Rodil se je 28. junija 1797 na grajski pristavi v Mali vasi, ki je bila v času njegovega rojstva zaselek Knežje vasi. Krščen je bil 29. junija v dobrniški župnijski cerkvi sv. Jurija. Dobrnič je spadal takrat pod patronat stiškega gospostva, še prej pa pod stiški samostan, ki je bil leta 1784 ukinjen.

Friderikove oče Janez Baraga, organist v Starem trgu pri Ložu, je bil kasneje grajski oskrbnik v Belneku in na Mirni. Tu je spoznal družino Jencič iz Male vasi in se kot vdovec poročil s hčerko edinko Katarino Jencič. Ko je bilo Frideriku tri leta, je njegov podjetni oče kupil graščino Trebnje, njegov stric Ignac pa Belnek pri Moravčah. Obe družini je povezovalo tesno prijateljstvo in mali Friderik je s svojima sestrama, starejšo Amalijo in mlajšo Antonijo, ki se je rodila že v Trebnjem, imel graščino Belnek za svoj drugi dom. Tu je pri domačem učitelju, moravškem kaplanu Jakobu Megušarju, užil osnovnošolsko vzgojo. V župnijski cerkvi v Moravčah je prejel prvo sveto obhajilo, gotovo pa je rad molil tudi pred zlatim oltarjem domače grajske cerkvice v Drtiji. Cerkev, posvečena Mariji Kraljici angelov, je lepo obnovljena, grad Belnek, eden izmed štirih gradov Moravske doline, pa je bil med vojno požgan in uničen - o njem pričajo le skromni ostanki in grajski park.

Leta 1808, ko je Friderik dopolnil enajst let, mu je umrla mati. Nekdanji moravški kaplan Megušar, ki je tega leta postal župnik na Golem, ga je vzel k sebi, da ga skupaj s sestro Antonijo in drugimi otroki pripravi na izpit za ljubljanske šole. Nedaleč od Golega je znana božjepotna cerkva Kraljice miru na Kureščku. Verjetno je mladi

Baraga kdaj poromal tudi k njej.

Leta 1809 je Friderik v Ljubljani opravil zaključni osnovnošolski izpit in se vpisal v gimnazijo. Stanoval je pri ljubljanskem knjigotržcu Juriju Lichtu, v hiši neposredno ob škofijskem dvorcu. Friderikov oče, ki je bil velik ljubitelj knjig, je pri njem nabavljal knjige, Friderik sam pa se je v tej hiši seznanil s tiskarstvom in se navdušil za pisanje in izdajanje knjig.

Pri petnajstih letih je Frideriku umrl oče. Zanj in za njegovo sestro Antonijo, ki se je šolala pri ljubljanskih uršulinkah, se je tedaj zavzel dr. Jurij Dolinar, profesor cerkvene zgodovine in cerkvenega prava v ljubljanskem liceju. Stanoval je le dobrih 100 korakov stran - v zgradbi današnje Državne založbe. Friderika je vzel k sebi na stanovanje in mu bil birmanski boter.

Leta 1816 po končani gimnaziji je odšel Friderik na Dunaj študirat pravo. Z Dolinarjevo hišo ga je posebej povezovalo prijateljstvo z dve leti mlajšo Anico, o kateri je včasih sanjaril kot o svoji bodoči ženi, trebanjski gospe. Med študijem, ki ga je opravljal z odliko, so ga posebej zanimali jeziki. Rad je tudi risal. Njegov talent razodevajo sličice v dveh spominskih albumih, posvečenih sestri Amaliji, in tri oljne slike.

Z Dunaja se je vrnil kot absolvent prava, se odpovedal dediščini, trebanjsko graščino izročil Jožefu Gresslu, možu svoje sestre Amalije, sam pa stopil v ljubljansko semenišče. Bogoslovje je obiskoval v liceju, kamor je nekoč hodil v gimnazijo. Čez dve leti, 21. septembra 1823, je bil v ljubljanski stolnici posvečen v duhovnika. Svojo prvo pridigo je imel v trnovski cerkvi.

Oktober 1824 je bil Baraga imenovan za kaplana in učitelja verouka v župniji Šmartin pri Kranju. Ni le veliko spovedoval, ampak tudi goreče pridigal, v zavetju svoje sobe pa tudi vneto pisal in prevajal. Ob proglasitvi svetega leta 1826 je izšlo njegovo prvo tiskano delo *Opominvanje*. V Šmartinu je sestavil tudi svoj prvi molitvenik *Dušna paša*, ki pa je lahko izšlo šele leta 1830. Šmartinski cerkvi je Baraga poklonil sliko sv. Alojzija, ki naj bi jo sam naslikal. Iz tega časa izvira tudi njegov avtoportret, ki ga hrani Slovenski verski muzej v Stični.

Maja 1828 je bil premeščen v Metliko. Nad premostitvijo se ni pritoževal, a tudi njegova gorečnost se s tem ni ohladila. Videl je, da je cerkev v Metliki brez križevega pota, zato ga je takoj naročil ter ga čez nekaj mesecev v veliki slovesnosti sam pritrtil na steno. Dal je prenoviti tudi glavni oltar sv. Nikolaja in oba stranska oltarja. Veliko časa je še naprej posvetil pisanju in prevajanju, a tudi branju in premišljevanju. Ko mu je avgusta 1829 prišla v roke knjižica o misijonih v Severni Ameriki, je njegova

Po sledih v dveh dneh

